

En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling – for økt deltakelse og mestring

Arild Hervik, leder av Hjelpemiddelutvalget
Oslo 6. februar 2017

Mandat

- En helhetlig gjennomgang av hjelpemiddelpolitikken er varslet i Sundvollen-erklæringen
- Ekspertutvalg nedsatt november 2015
- Totalgjennomgang av politikkområdet med fokus på
 - Brukerretting
 - Fremtidsrettet perspektiv
 - Effektivitet (saksbehandling og økonomi)
 - Kompetanse

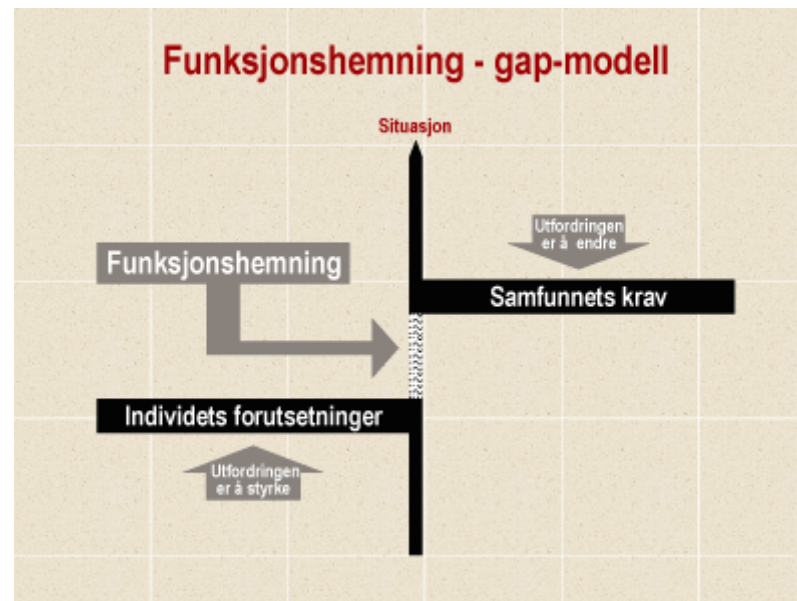
Utvalgets sammensetning

- **Arild Hervik (leder)**, professor ved Høgskolen i Molde
- **Lene Conradi**, ordfører i Asker
- **Astrid Gramstad**, forsker ved UiT – Norges arktiske universitet
- **Frode Selbo**, avdelingsdirektør NAV Hjelpemiddelsentral Sør-Trøndelag
- **Lone Merete Solheim**, avdelingsdirektør Fylkesmannen i Rogaland
- **Kristin Standal**, prosjektleder KS
- **Lars Ødegård**, spesialrådgiver Norges Handikapforbund

Hvem er vi – personer med nedsatt funksjonsevne

- 282.000 er etter AKU i arbeid som produktiv ressurs
- På idrettsarenaer rundt om deltar personer med nedsatt funksjonsevne som fysisk ressurs
- Barn og unge under utdanning med sikte på å fullføre sin utdanning som ellers i befolkningen
- Blant arbeidsledige er det i dag 85 000 som ønsker arbeid, men som faller utenfor
- Eldre over 70 år (mange som følge av naturlig aldring) utgjør 61% av mottakerne av hjelpemidler fra HMS årlig
- Årlig tilstås det hjelpemidler til om lag 135 000 personer fra HMS, mens om lag 420 000 har hjelpemidler utlånt

Hovedmål for hjelpemiddelpolitikken – økt deltakelse og mestring

Et samfunnsøkonomisk perspektiv

- Innkjøps- og driftskostnader ved HMS på 6,6 mrd.
 - Inkludert kommunens innsats – rundt 8,5 mrd.
- Nytteverdien overstiger langt kostnadene for hjelpemidler som er nødvendighetsgoder uten alternativ
- Økt mestring og deltakelse gir livskvalitet med høy nytteverdi
- Flere må inkluderes i arbeidsmarkedet som har svært høy nytteverdi som produktiv ressurs
- Hjelpemidler som bidrar til at flere kan bo hjemme lenger gir høye samfunnsøkonomiske besparelser
- Behov for pleie- og omsorgspersonell som følge av flere eldre kan dempes med mer aktiv bruk av hjelpemidler som gir samfunnsøkonomisk nytteverdi
- I et samfunnsøkonomisk perspektiv fremstår hjelpemiddelpolitikken som et høyt prioritert område

Hovedforslag

- Ansvarsdeling mellom stat og kommune
- Arbeid og utdanning
- Økonomisk kostnadskontroll
- Forenklinger og effektivisering
- Organisering
- Kompetanse og kunnskapsutvikling
- Offentlige anskaffelser

Ansvarsdeling

- Utvalget har sett nærmere på den danske modellen – en ren kommunal modell, og den svenske modellen med mer regionalt ansvar
- Utvalget forslår videreføring av den delte norske modellen
- Statlig finansieringsansvar med rettigheter i folketrygden er en sentral del i utvalgets forslag
- Utvalget har drøftet ut fra mandatet begrepet basishjelpemidler, men ikke valgt dette begrepet
- Utvalget har gått inn i fire punkter som gjelder ansvarsdeling

1. Enkle og høyfrekvente hjelpemidler

- Utvalget er klare på: utfordringen med flere eldre vil vokse over tid – kommunene må ta et større ansvar
- Utvalget er omforent om at dette er sentral utfordring
- Utvalget er delt i måten å løse det på
- Flertallet legger til grunn at utfordringene kan løses gjennom bedre IKT-løsninger, bruk av lokale lagre og utvidelse av bestillingsordningen
- Mindretallet mener at kommunene må få et styrket ansvar, inkludert finansieringsansvar, for dette området for å møte de fremtidige utfordringene – blant annet for å løse en sterkt økende mengdeproblematikk

2. Tilrettelegging av bolig

- Utfordring med flere eldre, mange boliger som er ikke tilrettelagt og flere som skal bo hjemme lenger
- Utvalget mener kommunen må ha et tydelig ansvar for boligrådgivning
- Erfaringer med godt samarbeid mellom kommuner, Husbanken og hjelpemiddelsentralene må videreføres
- Utvalgets flertall foreslår en ansvarsoverføring for fysisk tilrettelegging av bolig til Husbanken
 - Adkomst til bolig
 - Tilrettelegging av fellesareal i bolig med flere enheter
 - Tilrettelegging som krever fastmontering
- Mindretallet mener ansvaret fortsatt bør forbli statlig

3. Velferdsteknologi

- Det er rask teknologisk utvikling og uklare ansvarsforhold
- Velferdsteknologi er i stor grad rettet inn mot helse- og omsorgstjenester og er et kommunalt ansvar
- Utvalget foreslår en ansvarsoverføring fra stat til kommune når det gjelder visse typer velferdsteknologiske løsninger på sikt
 - Utstyr som grenser tett opp mot velferdsteknologi som brukes av kommunene
 - Eksempel kan være varslingshjelpemidler
- På ytterligere sikt vurderer utvalget at enda mer av dette ansvaret bør bli kommunalt for å bedre utnytte den rivende teknologiske utviklingen

4. Høreapparat og ortopediske hjelpemidler

- Formidlingen i dag er i hovedsak lagt til spesialisthelsetjenesten
- Arbeids- og velferdsetatens rolle er begrenset, og etaten mangler spesialisert kompetanse
- Uklart for utvalget hvilken merverdi etaten tilfører sakene
- Utvalget foreslår en evaluering av formidling og forvaltning der man særskilt vurderer ansvarsdelingen

Arbeid og utdanning

- Det er god samfunnsøkonomi å legge til rette for økt arbeidsdeltakelse
- Utvalget mener det bør satses mer på tiltak i ordinært arbeidsliv og bruk av midlertidige lønnstilskudd
- Utdanning er en avgjørende faktor for økt arbeidsdeltakelse
- Utvalget foreslår at det gjennomføres mer systematisk forskning på forholdet mellom hjelpemidler/tilrettelegging og arbeidsdeltakelsen slik at virkemidlene kan målrettes bedre

Økonomisk kostnadskontroll

- Utfordring med kostnadskontroll fordi kommunen utreder/bestiller og finansieringen er gjennom staten i form av overslagsbevilgning
- Dagens modell med utlån uten egenandeler bør fortsatt være hovedmodellen
- Flertallet mener bruk av tilskudd kan være hensiktsmessig på noen områder
- Det kompensatoriske prinsippet bør fortsatt ligge til grunn for vurderinger av bruk av egenandeler
- Utvalget foreslår at det opprettes et prioriteringsutvalg som kan bidra til formåls- og kostnadseffektive løsninger

Forenklinger og effektivisering

- Mer effektiv formidling og forvaltning av hjelpemiddelområdet
 - Kortere saksbehandlingstider
 - Mer effektiv utnyttelse av ressursene
- Bedre IKT-løsninger
 - Systemer som "snakker" sammen
 - Bedre tilrettelagt for selvbetjening
- Styrking av bestillingsordningen og brukeropass

Organisering

- Brukerne er i all hovedsak fornøyde med tjenestene fra HMS, men peker på lang tidsbruk og manglende informasjon som forbedringspunkter
- Utvalget ser visse utfordringer med å sikre et likt tilbud til brukerne i landet
- Ingen konkrete forslag som går på organisering, men utvalget påpeker at det bør vurderes hvorvidt områder bør regionaliseres (feks. som bilområdet i dag)
- Utvalget vil peke på viktigheten av gode styringsdata for å sikre likere tjenester, samt vurdere å få til en bedre budsjettmodell for hjelpemiddelsentralene

Kompetanse og kunnskapsutvikling

- Tilgang på kompetente fagpersoner er, og vil bli viktig for brukerne av hjelpemidler/ tjenester
- Utfordring med manglende ergoterapeuter i kommunene – noen mangler helt, andre har for få
- Utvalget foreslår en styrking av kompetansen og kapasiteten i kommunene, blant annet at stimuleringstilskuddet for å ansette flere ergoterapeuter styrkes
- Utvalget ser et behov for en styrking av forskning og utvikling i tiden fremover, og foreslår at det utvikles et forskningsprogram – ev. at hjelpemiddelområdet blir en del av et større program

Offentlige anskaffelser

- Ekstern evaluering utført av Oslo Economics konkluderer med at dagens praksis balanserer ulike mål og hensyn på en god måte
- Utvalget understreker betydningen av god behovsdekning for brukerne
 - Bruk av parallelle rammeavtaler gir flere valgmuligheter
 - Det må legges til rette for å velge annet en førsterangert produkt når det er nødvendig
 - Mulig å bruke dispensasjonsordningen mer aktivt
- Utvalget mener det må jobbes kontinuerlig for å legge til rette for innovasjon i forbindelse med anskaffelsene

Oppsummering av forslag

- Enkle og høyfrekvente hjelpemidler
- Tilrettelegging av bolig
- Velferdsteknologi
- Høreapparater og ortopediske hjelpemidler
- Arbeid og utdanning
- Tilskudd og egenandeler
- Prioriteringsutvalg
- Forenklinger og effektivisering
- Kompetanse og kunnskapsutvikling
- Offentlige anskaffelser